

LEVSTIK O VODNIKU

DR. AVG. ŽIGON

Dné 19. XII. 1867, za božič torej nekako, je takratni odbor Matice Slovenske v Ljubljani sklenil, v svoji 9. seji: da bodi »Vodnikovih pesmi« urednik in prireditelj Fr. Levstik! Jasno je izrekel takrat odbor po predlogu »Odseka za izdavanje knjig«, ki mu je bil predsednik sam »véliki« Janez Bleiweis: naj se takoj izroči, ko ga Matica dobí, »Vodnikov rokopis« Levstiku, »da ga pripravi za prihodnje leto« 1868. (Novice 1868/str. 11; DiS 1932/141). Pa je čakal odbor, in čakal Levstik še dva meseca in pol, da se je tisti sklep zganil.

Dné 3. III. 1868 si je »Vodnikov rokopis« Matica slednjič pridobila in ga kot »nakup« prevzela v svojo »last«. Na tzv. »javni« dražbi (knjigarju Otonu Wagnerju za Matico v zastavo zaseženih knjig), tam v rodoljubni čitalnici; v Levstikovi osebni navzočnosti, ker je bil na dražbi zastopnik Kastelčevega (Matici sámi sicer pismeno že poprejšnji dan izrečenega) ugovora zoper prodajo in nakup: v popolnoma svobodno uporabo za 20 gld. pridobljeni original Vodnikovih pesmi, kar ga je bilo še preostalo in ga je bil dal zvezati v tzv. »Vodnikov rokopis« bibliotekar Miha Kastelic, — pa je Matica, odn. njen »Odsek za izdavanje knjig«, kakor piše Lésar, »v prvi polovici meseca marca 1868. l. izročil g. Fr. Levstiku« (dnéva žal ne vémo!), da do 15. aprila, v dobrem mesecu torej, za 100 gld. iz »Vodnikovega rokopisa« Matici vstvari knjigo »Vodnikove pesmi«. (Novice 1868/str. 135; DiS 1932/141, 142).

Pa je minilo leto, manj teden dní, preden je Levstik šele dné 24. II. 1869, na sv. Matije dan, prinesel Matici svoj rokopis. Nič ne predolga doba za táko delo! In kaj je takrat, 24. II. 1869, obsezalo to delo Levstikovo? Lésar poroča, da

1. »p e s m i«,
2. »k o m e n t a r« njihov,
3. »nekoliko prozajičnih Vodnikovih spisov«,
4. »životopisa Vodnikovega« pa da takrat, 24. II. 1869, »še ni bilo«. (Novice 1869/str. 93; DiS 1932/144, 146).

Nam pa je ugotoviti, da:

1. »Vodnikove Pésni«. D o v r š e n e.
2. »Komentar« o Vodnikovih »Pésnih«. N e d o v r š e n. Ne vémo pa prav nič, katere in koliko pesmi Vodnikovih je bil dotedaj, do dné 24. II. 1869, že obdelal Levstik. Da sta pa bila takrat že obá u v o d n a članka v Komentarju, to se dá sklepati iz Levstikovega kronološkega podatka »lansko leto«, odn. »1867. leta« v prvem izmed obéh. Níso pa bile takrat v rokopisu Komentarja še »Narodne pesmi« Vodnikove, ker njih obdelave Levstik žal ni dovršil sploh nikoli, izvzemši eno sámo: le pesem »Pegam in Lambergar«, po moji sodbi sicer še leta 1869, — toda šele po 24. II. 1869. Tudi »Moto« najbrže ni bil tistega dné še v Komentarju, ker kaže rokopis, da je tam dostavljen šele dodatno.

3. Vodnikovi spisi v prozi: tzv. »Rokopisna ostalina« (prevodi iz grščine za »Berilo Gréfhko«, »Vumne perpovefti«, in 1 pridiga iz Ribnice). Razen tega: »Francozi na Kranjskem« (iz Vodnikovih časopisnih »Noviz«). **Nedovršeno** torej.
4. Nekaj povečini jezikoslovnega komentarja k Vodnikovim prevodom iz »Rokopisne ostaline«. **Nedovršeno**.
5. Življenjepisa Vodnikovega — še nič, dasi ga je Levstik takrat že bil pričel in spisoval, toda nikoli ne dovršil.

Dné 11. III. 1869, točno štirinajst dni po Levstikovi februarški izročitvi rokopisa, je Matica v 15. odborovi seji opustila svoj dotedanji prvotni namen in sklep o izdanju samih Vodnikovih pesmi, pa po Bleiweisovem predlogu in »po daljšem razgovarjanji« razširila svoj program: da Matica pritégni v Vodnikovo knjigo tudi Vodnikovo prozo ter da izdaj »Vodnikove spise«. Tudi je obenem odobrila idejo »Komentarja« in pa »Življenjepis«. Vse to že na podlagi predloženega dela Levstikovega! Predsednik dr. E. H. Costa je bil namreč neznan odkod prinesel Matici ter izročil Levstiku v prireditve Vodnikovo »Berilo Gréfhko«, iz ostaline Vodnikove, dotlej še neobjavljeno. To se zdi da je bilo pobuda za pritegnitev Vodnikove proze pri Matici.

Cenzura pa, »gg. Šolar, Marn in Praprotnik«, ki so bili medtem od 24. II. 1869 pa do té (15.) seje odborove pri Matici že opravili svoje »presojevanje«, niso povsem odobrili Levstikove ureditve. Pritrdil jim je tudi odbor, 11. III. 1869, ter sklenil, naj se Levstiku njegova prireditve Vodnikovih »Pésni« in tudi proze njegove vrne v predelavo, ki naj jo skupno »z urednikom gosp. Levstikom dožene odsek za izdavanje knjig«. (Novice 1869/str. 95; DiS 1932/146).

Toda z Levstikom ni šlo kar takó zlahka. Obveljavljaj je trdó svoje nazore v svojem delu! Lézar sicer piše, »da je g. Levstik v nekterih rečeh odjenjal in obljubil rokopis vsled dogovora spremenjen véliki petek t. j. 26. marcija izročiti« spet Matici. Torej točno v 14 dnéh spet po 15. seji odborovi! Odbor in Odsek pa sta čakala in čakala Levstikove vrnitve rokopisa zaman, vse do začetka poletja, do 21. VI. 1869, torej céle trí mesece in še desét dní po vrhu. Moral si je slednjič ponj — Odsek sam k Levstiku!

Dva odposlanca, dr. Zupanec in prof. Vavrú, sta dné 21. VI. 1869, tri dni pred odborovo 14. sejo (z dné 24. VI. 1869) sklenila z Levstikom na domu njegovem »pogodbo« o dovršitvi dela: »Pesni« in »Komentar« njihov gredó takoj v tiskarno, »prozajična dela« in »življenjepis« pa »v dveh mesecih«, torej 21. VIII. 1869. »Po podpisani pogodbi« je prejel Levstik 40 gld. za »rešitev svojega rokopisa iz zastave«; Lézar pa piše, da je Levstik »iz rok dal svoj rokopis t. j. pesmi in komentar, kateri se koj isti dan nese v tiskarnico«. (DiS 1932/147, 148).

Dné 21. VI. 1869 je torej šel Levstikov »Komentar« — v tiskarno k Blazniku! In Blaznikova tiskarna ga je res postavila že štiri stolbce in pol, ki so se nam v Levstikovi zapuščini ohranili še do dandanes. Ima jih od 8. XI. 1916 z rokopisom Levstikovim vred licejska biblioteka v Ljubljani (Dnevni zap. 1916/štev. 111). Več kakor ti štirje stolbci in pol pa ni bilo

Komentarja Levstikovega stavljenega nikoli: Levstik si je vzel Blaznikov stavek in ves svoj rokopis iz Blaznikove tiskarne domov in ga namenoma hoté ní več pripustil k Blazniku! Tudi tu ne vémo dnéva dogodku.

Zakaj pa je bil Levstik leta 1869, meseca julija nekako, postavitev svojega Komentarja pri Blazniku za Matico takó nekam čudno strmó prekinil? Bil je to upor njegov zoper 21. VI. 1869 usiljeno mu »pogodbo«! Pod pogoji té (že podpisane, dasi le p o g o j n o podpisane) »pogodbe« — ní Levstik pripustil ne postavitve ne natiska, češ da je tista »pogodba« nekam nečedna in nekako n e m o r a l n a, torej — zanj neobvezna! Zató jo je tu na t a k svoj način odklonil! In ní bilo da bi rekel prazno to stališče Levstikovo! »Pogodba« z dné 21. VI. 1869 mu je določila v §. 1. c.) »za komentar k pesmam [Vodnikovim] po p e t n a j s t gold. za vsako tiskano polo, med ktere se vendar ne bodo štele strani, na kterih so Kolinove pesmi«. In še znatno manjše črke so mu bili določili pri Blazniku kar brez vednosti njegove za njegov Komentar, ki so rokopis »kar žrle«. Ustavil je zatorej stavitev, odvzel rokopis, da primora Matico takó — v drugo in d r u g a č n o pogodbo! Pa mu ní vspelo.

In takó je ostalo pri nas táko delo prav do tega dné brez vsakega vpliva. Ní brez svojih hib to delo Levstikovo seveda; tudi je ponekod že nekam ostarélo dandanes po svojih več ko 50 letih; toda bilo je takrat, leta 1869, naravnost prvobornik pri nas v svetu dela — na podlagi d o k u m e n t a. Kaj bi nam bilo takrat pri nas odprlo to delo novega naziranja, nadelalo potí, prvo táko pri nas dotlej, s tolikim zamahom pričeto, z neugnanim trudom gnano v končno dovršitev! Vstvarilo bi nam bilo že takrat atmosfero, privadilo in priučilo nas misliti in raziskovati d o k u m e n t a r n o! Pa je obležalo mrtvo v prahu in temi.

Odločil sem se torej, da tá, za tiste čase res velikopotezno in krepko podjetni zalet Levstikov ob Vodniku, tehten del dela Levstikovega vobče, dvignem iz pozabe. Priča je, kakó resnično resno se je Levstik trudil, da razmakne mejnike pretesni naši literaturici s široko knjigo, »dostojno Vodnika« in — Maticе, kakor piše sam! Pa le kar človek sam vidi, lahko sam sodi!

Zlasti pa nam je ta »Komentar o Vodniku« dandanes tudi svoj zgodovinski, avtentični komentar tu k listom in listinam o Levstiku samem, živa sodobna priča o njihovi resničnosti in stvarnosti!¹

¹ Za točno umevanje tiskovnih znamenj in znakov v tej objavi rokopisnega originala treba pripomniti: V ostre obklepe z drobnimi črkami postavljena mesta so v rokopisu avtorjevem prečrtana. Med dve pokončnici stisnjeno besedilo (odn. tudi le del besede ali le posamna črka), pomeni popravek ali pozneje pripisani dostavek avtorjev bodisi v tekstu samem, ali pa nad vrsto ali kje ob robu. Med ostrimi obklepi z enakimi tipi kakor tekoči glavni tisk vzdržani vložki so dostavki in lastne dopolnitve zgolj iz moje prireditve avtorjevega teksta. Ena sama poševnica / zaznamuje konec *strani*, dve // konec *lista* odn. *dvolista* v rokopisnem izvorniku. Paginacijo poedinih listov rokopisa sem vplel kar med tekst sam (kot svoj dostavek) v ostrih (voglatih) obklepih. Komur pa ní za tak podrobni študij, ampak le za gladko čitani tekst, naj vsa ta tiskovna znamenja z opombami vred kar nemoteno preskoči, kakor da jih sploh ní! Pa mu bo teklo čitanje po želji, brez ovire.

LEVSTIKOV KOMENTAR VODNIKOVIH PESNI: UVOD

(Leta 1869 pri Blazniku že postavljena članka)

//[1.:]

O Kastelčevej zbirki.

Vodnikovo [rokopisno] pesniško ostalino jaz imenujem povsod Kastelčevo zbirko za tega delj, ker je bil njen poslednji gospodar pokojni ljubljanski knjižničar Mihael Kastelec. Kako je prišla v njegove roke, o tem bode nam o priliki sam govoril. Gospod Oton Wagner, knjižni trgovec v Ljubljani, bil si je za 50 gld.¹ a. vr. kupil od Kastelca pravico, Vodnikove pesni v „Klasji“ dati na svitlo, a rokopise potem vrniti poprejšnjemu gospodarju. Wagner je bil nagovoril mene, pesni urediti, ali odšel je nagloma iz Ljubljane, predno je bilo to delo dovršeno. Potem se je [lansko] 1867. let² slovenske Matice odbor [z] s Kastelcem pogodil zopet o samej pravici, Vodnikovo pesniško ostalino vso natisn³ [o] [i] [t]i. Tudi Matica je uredov⁴anje³ izročila meni, ki sem uže od Wagnerjeve dobe⁴ imel delo pričeto.

Vodnikova ostalina, kolikor⁵ je ima Kastelčeva zbirka iz peresa pesnika samega, pisana je vsa [v] bohorici⁶ na velike četrtnice (kvart⁶ [l] [j] [i] [c]e)⁶ debelega, zelenkastega papirja. Kastelec jo je zvezal [v] trdne, debele papirnate platnice⁶ ter [straném] [listom] napisal čisla.

Prvi list zvezka je prazen, vendar iz ostali/-ne Vodnika samega, kakor svedoči papir⁷. Naslednji dve manjši, [rjavi] četrtnici, katerih prva je zopet vsa prazna, vteknil je Kastelec, ki je na prvo stran družega teh dveh list⁸ [a] [l] [o] [v] [z] bohorico⁶ napisal: „[V] Vodnikove pesmi [l] [n] [a] svitlobo dal ino zalužil⁸ M. Kastelic. Natisnil v Ljubljani N. N.⁹ 1859.“ Iz tega vidimo, da so se Slovenci pripravljali celih trideset let, predno so vse Vodnikove pesni dali v déžel. [D] [o] [z] [d] [a] [n] [j] [i] listi so [bili] vsi brez čisla. Za njimi sledé tri Vodnikove četrtnice, katere je Kastelec utegnil nekoliko pozneje od kod dobiti, ker imajo rdeča rimska čisla I., II., III. Na vseh je večkrat prepisan: *Moj spominek*¹⁰, ter na 2. strani II. lista tudi: „Vinske mušice“, povsod z Vodnikovo roko. [P] Dalje sta dve rjavi, Kastelčevi četrtnici, katerih druga je prazna ino brez čisla — kakor v obče noben prazen list čisla nima — a na prv¹¹ [e] [j] [o], s črnim rimskim čislom I. [z]abeléženo četrtnico⁶ je Kastelec v bohorici diplomatično izvésto¹¹ prepisal pesnikovo avtobiografijo¹², katerej je dal naslov: *Vodnikovo življenje, kakor ga je sam na dveh straneh v veliki pratiki za léto 1795, katera se v c. kr. licealskim bukviši (popravek: bukvarnici) znajde, popisal. Valentin Vodnik m/p.*¹³ — Na zvršetku

¹ Blaznikove tiskarne stavek iz leta 1869 (poslej = BS), po takrat uzuélni krajšavi, toda v nesoglasju z Levstikovim rokopisom: gold.

² Prvotni tekst Levstikov je bil torej: lansko leto... Časovno pa l. 1869 to že ni več veljalo in je bilo naravnost nepravilno, zaradi česar je Levstik ta prvotni datum (ki je nam dandanes kronološki datum o dejstvu, da je Levstik ta članek pisal in torej pričel svoj Komentar Vodnikovih »Pesni« že l. 1868,) naslednje leto izpremenil v trdno letnico: 1867. leta.

³ BS (= Blaznikov stavek) zoper Levstikov rokopis — brez akcenta: nadaljevanje...

⁴ BS z akcentom: dóbe...

⁵ BS s hibo stavčevo: kolikov...

⁶ Levstikov rokopis prvotno torej: (kvarteljce)... Poslej pa z Levstikovo roko izprememba: (kvartljice)...

⁷ BS brez akcenta: papir.

⁸ BS razprto: založil... Toda Levstik ima *u*, kakor ga ima res tudi Kastelic: *salushil*...

⁹ Levstik ima v svojem rokopisu ti dve črki z gotico; dasi jih ima Kastelčev original v »Vodnikovem rokopisu« (danes v licejski biblioteki) — pa z latinico, kakor sploh ves koncept naslovnega lista.

¹⁰ BS razprto; pomotno brez akcenta: spominek,...

¹¹ BS ima (zoper Levstikov rokopis): izvestno

¹² BS: brez akcenta.

¹³ BS ima zoper Levstikov rokopis v tem citatu naslova dve hibi: življenje, ... in pa (brez akcenta): leto... Opozorim naj tudi, da obseza ta, v LLB pod signaturo 10.058 stoječi, v usnje vezani, svojčas Vodnikov lastni zvezek vse tri letnike pratike, in sicer

te // [2.:] avtobijografije [2] stojé besede, zopet Kastelčeve: „Nun folgt Vodnik's Lebensbeschreibung gerade so, wie sie Mathias Čop, Lizealbibliothekar¹⁴ in Laibach, geb. in Žerovnic am¹⁴ 26. Jänner 1797, gest. am 6. Juli 1835, aufgezeichnet hinterlassen hat.“ Ta bijografija, prepisana z roko gospoda knjižničarskega skriptorja Jurija Kosmača [je potem] sledi¹⁵ na treh rjavih, nekoliko manjših polovnicah (halbe bögen)¹⁶, katere imajo s svinčnikom zabeléžena znamenja: A, B, C. [Podajem jo tukaj vso, diplomatično izvésto prepisano.]

[Natisnena je bila v novinah „Illyrisches Blatt“ 1828. leta v 2. listu, ter tudi zopet 1844. leta v 31. ino 32. listu, samo da je tu izpuščen zadnji oddelek.]¹⁷

najprej letnik: »Velika Pratika ali Kalender sa tu lejtü 1795.«, in za njim po kronološkem redu letnika za 1796. + 1797. Sprej na prvi strani knjigovezno dodanega lista (močen, debel pisni papir!) pa v zvezku z lastno Vodnikovo roko slovita avtobiografija. — V svojem rokopisu je Levstik primaknil h Kastelčevim slovenskim besedam na konec monogram Vodnikov: *Valentin Vodnik m/p.*, kakor da je ta opomba lastna beseda Vodnikova! To pomoto Levstikovo nam »Vodnikov rokopis« pojasni pa takoj na prvi pogled: Kastelic je bil na poseben dvolist, ki ga je potem uvezal v zbornik, najpoprej »diplomatično izvésto prepisal pesnikovo avtobiografijo«, kakor je to pravilno ugotovil tudi Levstik sam; temu svojemu prepisu je bil Kastelic primaknil za naslov — Vodnikov avtogram, kakor stoji v navedeni Vodnikovi pratiki z lastno roko Vodnikovo res nad življenjepisom: *Valentin Vodnik m/p.* Ni pa kar takó jasno, da si je bil Vodnik sam ta svoj avtogram pa tudi res mislil kot naslov naslednje avtobiografije! Po mojem vidu — né. Ampak okó mi pravi, da je Kastelic umel ta avtogram napačno. Dasi avtogram res stoji na sredi strani nad življenjepisom, je vendarle zmaknjen previsoko navzgor proti robu! Zdi se mi, da je Vodnik s tem avtogramom svojim označil le sebe kot lastnika knjige (odtod tisti *m/p* na koncu avtograma!), — ne pa da bi bil hotel ž njim nasloviti avtobiografijo. (Cfr.: LLB 10.058). Po dokončanem že prepisu Vodnikovega originala je zapisal potem Kastelic šele dodatno sprej na čelo prve strani pred življenjepis svojo slovensko opombo, kakor je na konec svojega prepisa istotakó dodatno dostavil še drugo, tisto nemško pripombo: Nun folgt Vodnik's Lebensbeschreibung — česda »Čopova! Tista prva, slovenska opomba Kastelčeva na čelu prve strani pa se na tesnem prostoru izteče ravno tik pred Vodnikovim, že prej ob prepisu Vodnikovega teksta tja za naslov postavljenim monogramom, — kar je Levstika zavedlo v zmoto, da je ta monogram, ki tiče navzdol, primaknil navzgor h Kastelčevi opombi sami! Odtod nekorektnost, nesoglasje, naravnost nelogičnost podatkov na tem mestu.

¹⁴ Levstikov rokopis ima to besedo (kakor Kastelčev original) — z gotico. BS: (kakor vse drugo) z navadno latinico.

¹⁵ Prvotno zapisani izraz (»je potem«) ni bil kesneje, kakor se zdí, Levstiku več prav po godu v svoji res nekam preprimitivni obliki; črtal ga je in pripisal nadenj »sledí«. V Levstikovem rokopisu je sicer dandanes deloma spet obnovljen, za besedo »sledí« je s svinčnikom nad vrsto spet pripisan »potem«, — toda ne z Levstikovo, ampak z Levčevó pisavo: pripisal ga je v tekst torej Levec; in sicer za svojo nameravano objavo tega članka pri Bambergu (leta menda 1895) v neizišlem VI. zvezku zbranih spisov Levstikovih.

¹⁶ V rokopisu Levstikovem sta nemški besedi v obklepu črtani z enakim svinčnikom, torej z Levčevó roko. BS ima po stavčevi modrosti: (halbe Bögen).

¹⁷ Levstika je na tem mestu, kakor priča njegov rokopis, precej sukalo, preden si je pomagal do jasnosti! Kastelčeva dvoumljiva pripomba na koncu Vodnikove avtobiografije: »Vodnik's Lebensbeschreibung gerade so, wie sie Mathias Zhóp... aufgezeichnet hinterlassen hat«, je Levstika uverila, da ima tam v Kosmačevem prepisu na treh dvolistih [A B C] pred seboj Vodnikov življenjepis iz peresa Čopovega, — torej izredno literarno zanimivost! In prepisal si jo je, ker mu Kastelčev vir ni dal nobene поблиžje pojasnitve, za objavo — vso v svoj »Komentar«: »Podajem jo tukaj vso, diplomatično izvésto prepisano.« Šele nató si je pozneje razbistril in ugotovil Levstik, da ni bilo to, kar je imel Kastelic iz Čopove ostaline v rokah, nič avtorsko Čopovega, ampak, izvzemši prvi (uvodni) odstavek, ki v njem sicer Čop sam navaja svoj vir, — le Čopov prepis članka »Valentin Vodnik. (Eine biographische Skizze, als Beitrag zum gelehrten Oesterreich.)«, ki ga je bil za 9. obletnico Vodnikove smrti († 8. I. 1819), ko so kratko prej vendarle bili smeli postaviti pri Sv. Krištofu Vodniku nagrobnik, prinesel popolnoma anonimno takratni uradni »Illyrisches Blatt« [urednik: prof. Franz Xav. Heinrich] dne 10. I. 1828 (Nr. 2., pg. 5/7), a ga potem dobesedno ponatisnil vsega razen zadnjega odstavka, ravnótakó anonimno, v istem listu urednik Jean Laurent leta 1844 (»Illyrisches Blatt« 1844, No. 31 & 32, 1. VIII. & 8. VIII.). Po ugotovitvi te že dvakratne objave članka se je Levstik premislil in črtal v svojem

Za tem životopisom sta brez čisla dva lista od enacega papirja, kakor poprejšnji; prvi je iztrgan. //8.:] Na njem [je sodba] se čita¹⁸ [s Kastelčevo roko napisan] konec necega, zopet Čopovega spisa, v katerem je bila morebiti kritika(?) o Vodnikovem jezici. Kam je izginil začetek, nisem mogel zvedeti.¹⁹ Za tem spisom sledi Kastelčev dostavek. Čitatelju podajem vse, kakor ino kolikor je.

rokopisu ves svoj prepis Kosmačevega prepisa z uvodnim Čopovim odstavkom vred, dasi je ta bil res izvirno Čopov in dotlej kakor še dandanes neobjavljen. Ohranil nam ga je Kosmačev prepis v »Vodnikovem rokopisu«. Levstik ga je v gajico takó-le preoblikoval:

[Vodnik Valentin (man accentuirt gewöhnlich seinen Nahmen Vódnik; er selbst accentuirte sich — wenigstens im Jahre 1796 — Vodník) geboren im Dorfe Gorna, Šiška bey Laibach den 3. Februar 1758, gestorben am 8. Jänner 1819. Hinsichtlich seiner Lebensverhältnisse beziehe ich mich auf die beyliegende „Biographische Skizze“ aus dem in Laibach in deutscher Sprache erscheinenden, zur „Laibacher Zeitung“ gehörigen „Illyrischen Blatt“, welches übrigens wenig Illyrisches enthält; d. h. nicht nur höchst selten etwas in krainischer Sprache, sondern auch selten etwas über Illyrien. Illyrisches Blatt heisst es seit 1819. Früher hiess es „Laibacher Wochenblatt zum Nutzen und Vergnügen“. 1828, Nro. 2.*)

S poslej spet črtano pripombo k tej Levstikovi zvezdici, ob levem robu rokopisa:

*) Kar zdaj sledi, vse, razen Kosmačevih pisnih pomót, vzeto je res od besede do besede iz ilirskega lista.]

Rokopis Levstikov ima na tej strani tudi še dve opazki v frakturi, z Levčevo roko — za Bambergovo tiskarno: »Was durchgestrichen ist, soll nicht gesetzt werden. L.« In k Levstikovemu poslednjemu, ob rob pripisanemu, toda v tekst mišljenemu stavku [»Natisnjena je bila...« itd.]: »Unter dem Striche.« Namenil ga je torej Levec pod črto!

[K Vodnikovi biografiji iz leta 1828 in k Čopovemu razmerju do nje pa primerjaj še nedatirani koncept Čopovega pisma Kopitarju iz dni med 10.—31. januarjem 1828 (ZMS V./95): »Von neuen literarischen Arbeiten ist mir hier nichts bekannt. Im hiesigen illyrischen Blatte vom 10. dieses erschien: „Valentin Vodnik (eine biographische Skizze, als Beitrag zum gelehrten Oesterreich)“ von meinem Collegen Heinrich.« Torej iz peresa takratnega urednika samega, profesorja Fr. Xav. Heinricha! — In Čopovo pismo Šafaříku ddo. »Laibach, 24. Juny 1831.« (ZMS I./104), kjer Šafaříku Čop poroča, da je njegovih prispevkov 26 pol in dodatno še 1 pola prilog: »Es sind von meinem Geschreibe 26 Bogen, nebst 1 Bogen Beylagen,« med njimi Vodnikova biografija: »eine Biographie Vodnik's aus dem hiesigen „illyrischen Blatt“,« — brez navedbe avtorja. Vsega tega pa tistodobno Levstiku še ni bilo na uporabo za njegovo delo! Prišlo je v našo knjigo šele 1899 in 1903; za tisti koncept Čopovega pisma Kopitarju pa je Levstik že vedel l. 1873: zasledil ga je bil sam v LLB.

¹⁸ BS: brez akcenta, ki je sicer tudi v Levstikovem rokopisu morda dvojen.

¹⁹ Vsaka poblížja ugotovitev, kaj in odkod je pravzaprav ta Čopov fragment, je bila Levstiku tistodobno res povsem nemogoča. Nobenih podatkov, nikakih virov ni tiste takó zeló še zgolj le pričetniške dni naše bilo pri nas o stvari! Levstik je stal tu pred trdo in nemo zabitimi vrati. Res da je že z letnico 1864 bila v Pragi izšla knjiga: »/ Paul Jos. Šafařík's Geschichte der südslawischen Literatur. / Aus dessen handschriftlichem Nachlasse herausgegeben von Josef Jireček. / I. Slowenisches und glagolitisches Schriftthum. / Prag 1864. / Verlag von Friedrich Tempsky. /« Toda Levstiku v Ljubljani dostopna pa ta knjiga še leta 1869 ni bila! Licejski biblioteki jo je kupil Muys šele koncem leta 1872, — ko je bil prišel tja že za skriptorja m. septembra 1872 Levstik! (Inventar lic. bibl. v Lj.: »Solarjahr 1872« štev. 28.179—28.628; Šafaříkovo delo pa ima signaturo 28.565.) Ta knjiga bi Levstiku leta 1869, pet let torej po natisku (1864) pač na tem mestu že bila v njegovo delo utegnila prispevati vsaj nekoliko orientacije. Na strani 96 je čitati tam:

Babifhtvo ali porodnizharfski vuk sa babize, pifal Or. (sic) Janes Mathofsek, zef. kr. vuzhenik porodnizharftva na visoki sholi ino sdrabnik v' porodnifhu (preftavil Valentin Vodnik). V' Ljublani natifskal Joshep (sic) Skarbina bukvoitif. 1818. 8°. 440 S.

Der Verfasser nennt im Predgovor den Prof. „Balant Vodnik“ als den Übersetzer. „Dali fo mi fe pregovoriti gospod vuzhenik Balant Vodnik snani Slovenzhan, de fo moja Nemfhko ino Zhefko befedo tolmazhiti fe lotili.“ Vodnik's Sprache in diesem Buche sucht es der Ravnikarschen (in den Sgodbe u. s. w.) nach- oder zuvorzuthun, wird aber dadurch weniger verständlich, als in seinen frühern Büchern; was man aber auch an der Ravnikarschen beklagte.

Levstik bi si bil torej tu lahko ugotovil, da je prva stran tistega Kastelčevega odn. Čopovega fragmenta (izvzemši prvi dve in pa zadnjo vrstico) že v Šafaříkovi knjigi l. 1864 bila natisnjena vsa! Ker Kastelčev rokopis se tekstno glasi pravzaprav takó-le:

„Babifhtvo ali porodnizharfski vuk sa Babize. Pifal Or Janes Matofhek, zef. kr. vuzhenik porodnizharftva na visoki sholi, inu sdrabnik v' porodnifhu. V' Ljublani 1818. Natifskal Joshep (sic) Skarbina, bukvoitif.“ 8° 440 SS. Der Verfasser nennt im Predgovor den Prof. „Balant Vodnik“ als den Übersetzer „Dali fo mi fe pregovoriti gospod vuzhenik Balant Vodnik snani slovenzhan, de fo moja Nemfhko ino Zhefko befedo tolmazhiti fe lotili.“

„... nichts im Drucke, als die Übersetzung der Geburtshülfe von Matoschek (für die krainischen Hebammen): „Babištvo ali porodničarski Vuk za Babice. Pisal [d]Dr. Janez Matošek, ces. kr. vučnik porodničarstva na visoki šoli, inu²⁰ zdravnik v porodnišu. V Ljubliani 1818. Natišal [sic] Jožep²¹ (sic) Skarbina, bukvotis.“ 8° 440 SS.²² Der Verfasser nennt im Predgovor, den Prof. „Balant Vodnik“ als den Übersetzer: „Dali so mi se pregovoriti gospod vučnik Balant Vodnik znani slovenčan, de so mojo Nemško ino²³ Česko besedo tolmačiti se lotili.“

Vodnik's Sprache sucht es der Ravnika'schen (in den Zgodbe) nach- oder zuvorzuthun, wird aber dadurch weniger verständlich, als die in seinen frühern Büchern (was man²⁴ aber auch an der Ravnika'schen beklagte). In der letzten Zeit beschäftigte er sich mit der Sammlung, Feilung etc. seiner Gedich-/te, die er herausgeben wollte. Die Ausgabe sollte die früher gedruckten Gedichte verbessert, und mehrere neue enthalten.“

M. Čop.[²²]

Vodnik's Sprache sucht es der Ravnika'schen (in den Sgodbe) nach- oder zuvorzuthun, wird aber dadurch weniger verständlich, als die in seinen früheren Büchern (was man aber auch an der Ravnika'schen beklagte).

Tako bi si bil torej Levstik lahko že tiste čase dognal, da ima v Kastelčevem prepisu pred seboj odlomek iz Čopovih prispevkov za šafařika; kakor tudi iz predgovora knjige, kjer piše Jireček na str. IV.: »Die wichtigste Quelle jedoch, welche Šafařik zu Gebote stand, waren Nachrichten des Humanitäts-Professors und späteren Bibliothekars in Laibach, Mathias Čop (Zhóp).« Pa kaj, če vira, če knjige nimaš! Ali doumé to visoki Olimp?

Nam dandanes pa je mogoče še za drobtinico dalje! Pintar je takoj v I. letnik Zbornika Matice Slovenske leta 1899 vsprejel Ivana Kunšiča (16. II. 1899 na Dunaju umrlega visokošolca slavista) »Doneske k zgodovini književne zveze mej Čehi in Slovenci«, v prireditvi mladega Vladimirja Levca. In tam, v ZMS I./149 smo vendarle svojih dobrih 10 let po Levstikovi smrti († 16. XI. 1887) dobili z bogato obilico takrat in še leta poslej pri nas takó odiozno perhoresciranih, za »filološke smeti« zmerjanih (o, »kartomazni« »vdarci« tistih dní!), res prisrčno topla odklanjanjih dokumentov, tudi »donesek«, da ima v Čopovem rokopisu slovenske literarne zgodovine za šafařika češki muzej v Pragi (pola 16, str. 65) o Vodniku besedo Čopovo, ki je šafařik ni uporabil v svoji knjigi: »in der letzten Zeit beschäftigte er sich mit der Sammlung, Heilung etc. seiner Gedichte, die er herausgeben wollte.« Dobrodošel komentar, pozitivna beseda k našemu fragmentu, ki prispeva obratno sam k tej besedi — pa korekturo »Feilung« zoper brezglavo »Heilung«, a tudi zvezo, kontekst Čopovega stavka v članku. Zakaj le, da ni Kunšič navedel tudi še zadnjega stavka!

Jasno je torej: Kastelic si je vzel svoj fragment iz Čopovih prispevkov za šafařika, iz članka Čopovega o Vodniku (15. pola: str. 59, 60; 16. pola: str. 61, 62, 65). In sicer ne iz originala Čopovega, ki ga je bil po pošti dal iz rok Čop šafařiku v Novi Sad 24. VI. 1851, kjer ga je ta prejel preko Dunaja in Kopitarja šele 28. VII. 1851 (ZMS I., str. 104, 128) in si ga potem ohranil do smrti; ampak vzel si je Kastelic Čopove stavke o Vodniku iz Čopovega duplikata, ki si ga je bil kupil pri dedičih z vso Čopovo ostalino vred (Čop šafařiku 9. V. 1851 [ZMS I./101]: da si je dal svoj spis prepisati!); iz tistega duplikata namreč, ki si ga je kesneje iz lasti Kastelčeve pridobil (ali šele po Kastelčevi smrti?) župan dr. E. H. Costa, po smrti njegovi pa ga z vso Costovo biblioteko in ostalino vred imel Schollmayer, dokler ni romalo vse vkup na Rusko, kamor je vso Schollmayerjevo knjižnico prodala vdova njegova, — ker ni bilo kupca v domači deželi! Kdor vé dandanes še kaj поблиžjega o teh dogodkih, naj nam zapiše! Le zakaj ni veliki rodoljub Costa poklonil Čopovega rokopisa tiste rodoljubne dni — svoji preljubljeni Matici? zlasti kot njen predsednik!

Zal pa, da smo s tem danes ob Kastelčevem fragmentu na koncu in kraju vseh nadaljnjih možnosti v Ljubliani! Ena možnost bi sicer po vsem poprejšnjem pač še bila, da bi si mogli namreč tisti Kastelčev fragment, tisti izgubljeni prvi list njegov dopolniti danes že — od tam: iz Čopovega originala v Pragi! A to je spet ena izmed tistih slovenskih »kulturnih« višin v gnili zamočvirjenosti naši od Krima do Šmarne gore! Kedaj smo bili Slovenci »Daj-dam!«? ampak vedno le: »Daj nam!« In takó smo tudi tu spet še vedno nekako prav tam, kjer je bil svoje dni Levstik: iz naših virov, iz naše knjige, iz naših bibliotek in muzejev nam tu, med Krimom in Šmarno goro, še zdaj ta dopolnitev ni mogoča, navzlic velemestu, in to celó že več kot deset let — univerzitetnemu velemestu! Sézi si sám v žep — svoje lástne mizérije: pa nam daj! »Ali ti nismo — Slovenci?«... Gotovo da!

²⁰ BS (v nesoglasju z Levstikovim rokopisom): ino...

²¹ BS (po stavčevi ali korektorjevi vednosti?): Jožef...

²² BS (čital je stavec Levstikovi črki SS za 55): 44055.

²³ BS: in... [Kastelčev original ima kakor Levstikov rokopis: ino].

²⁴ BS po stavčevi pomoti: mann...

„Noch ein Wort über das bisherige Schicksal dieser Gedichte.

Der gesammte poetische Nachlass Vodnik's kam im Auctionswege in die Hände des Mathias Kallister, gewesenen Lycealbibliothekars in Laibach²⁵, und aus Kallisters Nachlasse hat ihn der gegenwärtige Herausgeber auf dem nähmlichen Wege an sich gebracht. Mancherlei Rücksichten und widrige Zeitumstände haben die Herausgabe dieser Gedichte vielleicht zu (poprava: — so —) lange verzögert.²⁶ — Sie erscheinen gerade so ans Tagelicht²⁷, wie sie Vodnik selbst eigenhändig niedergeschrieben hat;*) nur die Orthographie²⁸ glaubte man nach ihrem gegenwärtigen Standpunkte gestalten zu müssen. Von der Wahrheit dieser Angabe kann sich Jedermann die Überzeugung selbst verschaffen, indem die Manuskripte // [9:] mit allen ihren Verbesserungen als ein theurer vaterländischer Schatz nach der Drucklegung in der k. k. Lycealbibliothek²⁹ aufbewahrt und zur beliebigen Einsicht bereit gestellt werden.“

Laibach am 11. März³¹ 1839.

Der Herausgeber.]³²

*) Ali tačas ni bilo še v Vodnikovej pesniškej ostalini tujih poprav?³⁰

Za tem spisom je všita knjižica: „pesme za po^[s]kušino“, ^[na]v| ktorej so Vodnikove poprave. Dalje sledi 18, po vrsti z rdečimi |arabskimi³³ čisli (1—18) zabeleženih³⁴ listov pesnikove roke. Potem sta dve tenki, rjavi četrtnici³⁵, večji od Vodnikovih, zabeleženi s črnimi³⁶ čis. 1. ino 2. Na 1. strani 1. l. [ista] je pesen: „smo stare novice“, a na 1. strani 2. l. [ista] pesen: „za nov' let' ne vem“, obé pisani v ^[M]m|letêlici³⁷ z roko

²⁵ Rokopis Levstikov ima zadnje tri besede z gótico. BS: (kakor tu) z navadno latinico.

²⁶ Kastelic ima v originalu prvotno »vielleicht zu«; potem pa je ti dve besedi sam prečrtal in zapisal nad obema: »so«, kar dá namesto prvotnega »vielleicht zu lange« sedaj: »so lange«. Nima pa Kastelic v svojem originalu nič črte pod temi besedami. Podčrtal, razprl jih je šele Levstik v svojem rokopisu.

²⁷ Beseda ima res to obliko v Kastelčevem izvorniku.

²⁸ BS s svojevoljno korekturo stavčeveo *th* in s pomoto njegovo brez *e* na koncu: Orthographi... [Kastelčev original v Vodnikovem rokopisu kakor Levstik: Orthographie].

²⁹ BS: Lycealbibliothek

³⁰ BS je to (šele dodatkoma ob rob pripisano) pripombo Levstikovo izpustil; prezrl jo je stavec na robu rokopisa.

³¹ Rokopis Levstikov ima to besedo z gótico (kakor Kastelčev original). BS: z latinico.

³² Levstik je tu sledil do črtice Kastelcu. Original Kastelčev ima prav takó kakor tu Levstik zaključne navodnice — začetnih navodnic ní, ker je začetek iz Vodnikovega rokopisa izginil! — na koncu Čopovega teksta; za besedo: enthalten.“ Pravilno! Ker to pomeni: da Kastelic ni pred seboj imel Čopovega originala podpisanega, ampak le sam tekst, brez Čopovega imena. Ime Čopovo je dodal Čopovemu tekstu na koncu Kastelic iz svojega: *M. Zhóp* — brez pike na koncu. Pravilno ga je torej Kastelic postavil izven navodnic, v označbo, da tega podpisa Čopov original sam nima. Levstik pa bi bil moral, ker podaja Kastelčevo (in né kakor Kastelic Čopovo) listino, tu za imenom *M. Zhóp* postaviti še svoje navodnice, v označbo, da je tu konec Kastelčevega rokopisa. Sam sem to označil, namestu s podvojenimi, z navodnicami v ostrih obklepih. — Soroden, in vendarle povsem drugačen pa je slučaj z navodnicami v naslednjem rokopisu, ki je izvorno Kastelčev ter kot tak v originalu navodnic seveda nima ne na začetku ne na koncu. Navodnice je tu postavil iz svojega Levstik, in glej, popolnoma po Kastelčevem vzgledu: med navodnice je vzel le glavni tekst Kastelčev, datum in podpis Kastelčev pa ne, — kakor da ta dva nista njegova, dasi sta! Povsem napačno torej, če je Levstik postavil navodnice pred datum in naslov ter obá s tem izključil iz Kastelčevega avtorstva! Levstik bi bil moral zaključne navodnice postaviti pravilno šele tu sèm in edinole tu sèm na konec vsega Kastelčevega teksta, kar sem kot svojo tostvarno dopolnitev označil z navodnicami v ostrih obklepih, kar znači, da jih v Levstikovem rokopisu ní!

³³ Levstikov dostavek ob levem robu rokopisa.

³⁴ BS ima (zoper Levstikov rokopis) to besedo z akcentom: zabeleženih...

³⁵ BS: brez akcenta.

³⁶ BS ima (v nesoglasju z Levstikovim rokopisom na tem mestu, dasi kongruentno »z rdečimi arabskimi čisli« v poprejšnjem stavku Levstikovem) po stavčevi korekturni volji, ali pa po modrosti korektorjevi ob tzv. »domači« korekturi množino: s črnimi... Vendar pa bi tu bil Levstik sam izbral pač — dvojino!

³⁷ BS: brez akcenta.

meni neznanu. Pod zadnjo pesen je Kastelec v bohoríci zapisal: „naj pesem umetna“ [ltd.] Potem sledí pet Vodnikovih četrtníc z rdečimi číslí 19—25; na njih so s pesnikovo roko napisane brambovske pesni, za katerimi je všíta³⁸ knjižica: „Pesmi za brámbovce“³⁹. Za knjižico [sledí] |je| „Ilirija oživljena“ na dveh četrtnicah črnega čísla 3. ino 3b., zopet v metêlici. Kar je koli pisano v [M]metêlici, vse je pisala ista roka ter povsod na enacem papírji. Potem je 24. četrtnica rdečega čísla iz Vodnikovega peresa, / a za njo na tacem papírji, kakoršen je [povsod.]|tam,| kjer piše metêlica,⁴⁰ v prvih treh stranéh [rjave] polovnice z rdeč. čis. 25. ino⁴¹ 26. stojí: „Ilirija zveličana“, zapisana z neznanu roko, katera je to pesen napisala tudi na polovnico rdeč. čis. 29. ino 30. istega papírja. Za 26. četrtnico sledí [še tanjša,| rjava⁴², [še] polovnica, [še tanjša od njé.] ter ima rdeč. čis. 27. ino 28. tudi z ⁴³ „Ilirijo zveličano“, zapisano z neznanim peresom, ki je različno od poprejšnjega. Za polovnico 29. ino 30. čísla sta dva zamokla, razkava lista, mnogo manjša od drugih, z rdeč. čis. 31. ino 30.⁴⁴, zopet z „Ilirijo zveličano“⁴⁵, prepisano z isto roko, s katero na 27. ino 28. listu. Potem od 33. do 70. lista z rdečim číslom sledí sam Vodnikov rokopis, za kater[el]im⁴⁶ je en prazen list, a [zatem] |potlej| na 1. strani zamoklobéle, od Vodnikovih nekoliko manjše polovnice, [katera ima] črno číslu 4.,⁴⁷ čítaš⁴⁸ neko pesen brez naslova, [katerel]ki je| ni Vodnik naredil; jaz o njej več povém na konci te knjige. Dalje sledé zopet [10.] Vodnikovi rokopisi od 71. do 76. lista rdečega čísla, a med 71. ino 72.,⁴⁹ med 72. ino 73. ter med 74. ino 75. l.[listom] so prazne četrtnice. | [brez čísla, katerega v obče nima noben prazen list vse Kastelčeve zbirke.] Potem so Anakreontove pesni v metêlici na listih črnega čísla 5 do 19.,⁵⁰ samo „žensko moč“ je Kastelec v bohoríci zapisal na manjšej četrtnici črnega čísla 7. [Zdaj] |Dalje| je zopet Vodnikov rokopis od 77. do 101. lista rdečega čísla, a med 79. ino 80. |⁵¹ listom je prazna četrtnica. Dalje na manjšim⁵², zamoklozelenem⁵³ listu, ki ima z rdečo |mélijo| (krédo) na 1. strani zapisano 9., a na drugej strani 10. číslu, vidimo s Kastelčevo roko napisano pesen, katero sem jaz imenoval: „lovec“. Potem je samo še na 102. listu⁵⁴ Vodnikova roka, a na listih 20. do 26. črnega čísla „[narodne kratke ino] |ljudske pesmi| poskočne“ [pesni“],⁵⁵ semkaje s Kastelčevo roko v bohoríci prepisane iz drugih dveh Vodnikovih sešitkov, katera tej zbirki nista vdružena.⁵⁶ Na konci Kastelčeve zbirke so štirje prazni listi. /

³⁸ BS: brez akcenta. — ³⁹ BS: brez akcenta.

⁴⁰ Konstrukcija ima na tem mestu vsled prevelikega kratkorečja svojo čudno nejasnost: Levstik je rabil tu personifikacijo »metêlica« ter jo postavil zeló izredno za subjekt.

⁴¹ BS pomotno: in

⁴² BS tu nima vejice. Pravilno, toda zoper Levstikov rokopis.

⁴³ Tu je konec prvega stolbca (»fáne«) Blaznikovega stavka.

⁴⁴ Takó tudi BS. Vendar je to le pisna pomota Levstikova, namestu: 32., — kakor pričá že takoj nadaljnji Levstikov tekst s štetjem: »od 33. do 70.«, a predvsem pa izvirnik sam (»Vodnikov rokopis«: LLB, tja pridobljen kot podaritev Slov. Matice s podaritvenim aktom ddtó. 12. III. 1921).

⁴⁵ BS s pomoto: zveličano“,

⁴⁶ BS s pomoto: katerem... Takó je sicer prvotno imel Levstik res tudi sam v svojem rokopisu. Ali da bi bil izpremenil tam prvotni e v pravilni i morda šele po stavitvi pri Blazniku?

⁴⁷ Levstikov rokopis: polovnice, [s] črn[im] |o| číslu[m] 4.,... [BS z neumljivo pomoto: črne číslu...].

⁴⁸ BS: brez akcenta.

⁴⁹ BS (zoper rokopis Levstikov): ino 72.,...

⁵⁰ BS (zoper Levstikov rokopis s piko za 5): čísla 5. do 19.,...

⁵¹ BS (zoper Levstikov rokopis s piko za 80): 80. listom...

⁵² Takó Levstikov rokopis (nam.: na manjšem). In takó tudi BS, toda z n narobe (v stavku »na roko«!): ua manjšim,...

⁵³ BS: zemoklozelenem

⁵⁴ BS: brez akcenta, — ki je sicer tudi v Levstikovem rokopisu dvojbén.

⁵⁵ Prvotno torej rokopis Levstikov: „narodne kratke ino poskočne pesni“, kar je potem Levstik izpremenil v pravilen citat iz Vodnika: „ljudske pesmi poskočne“,...

⁵⁶ Ta podatek Levstikov nam je zeló važen: tista dva izvirno Vodnikova rokopisna sešitka, ki sicer ne vemo, koliko sta štela strani ali listov, nista torej bila nikoli »vdružena«,

O naslovu Vodnikovih pesni.

Opravdati se mi je, zakaj sem postavil naslov: *Vodnikove pesni*, a ne kako drugače. Obliko: *pesni* sem ohranil zato, ker je staroslovenska: p k s n k f., iz katere je: *pesem* poznéjša pokvara; ker je dalje rabila tudi novoslovenskim starejšim pisateljem ter Vodniku samemu povsod v rokopisih, torej vselej, kader je smel tako pisati, kakor se je njemu zdelo najbolje, kajti videti je, da so pri nas uže za Vodnika jezikoslovni samotržci v natisnenih knjigah branili tako pisati, kakor je bil kdo po vse preverjen, da je prav.¹ Za tega delj morebiti knjižico, natisneno 1806. leta, Vodnik imenuje: „*pesme za pokušino*.“² ter brambovske, v posebnem zvezku 1809. leta na svitlo dane: „*pesmi*³ za brambovce“, kar je pozneje vendar preuredil, ino sicer na prvej teh dveh knjižic s peresom: „*pesne za pokušnjo*⁴, *pel* (popr. *zlo-/[11.:]žil*) Valentin Vodnik od 1780 do 1816“; a brambovske v Kast. zb. vidimo imenovane: „*Vodnikove pesni*⁵ brambovske.“ Tudi na 1. listu rdečega čisla v Kastelčevij zbirki čitamo: „*Vodnikove pesni za pokušnjo*, zložene od 1780 do 1816.“⁶; na 2. l.[istu] rdeč. čis.: „*pesne za pokušnjo, pel* Valentin Vodnik od 1780 do 1816“, popr.: a) — *zložil* —, b) — *zložene* —, c) „*Vodnikove pesni za pokušnjo od 1780 do 1816*.“⁷ Na tem listu je iz početka stalo: „177—,“ a kaj je bilo na mestu nule, ne more se čitati. Dalje tudi na 3. listu rdeč. čis. nahajamo: „*Vodnikove pesni za pokušnjo*, zložene od 1780 do 1806“; a na 62. listu rdeč. čis., na katerem ^{[sol]je} prepisan ^{[el]a}: „*premaga 1814*“, čitamo⁸: „*Vodnikove pesni nove*“, ter na 75. l.[istu] rdeč. čis. nad „*iskricami*“: „*Vodnikove pesni preslovenjene*.“⁹ To dovolj kaže, da je pesnik res najrajši hotel svoje delo tako imenovati, kakor sem ga jaz. Da sem izpustil létnice ino besede: *za pokušnjo*, kar je Vodnik tudi hotel v naslov postaviti, mislim, da se mi ^[o tem] ne trebé zagovarjati. ^{/10}

t. j.: uvezana — v »Vodnikov rokopis« Kastelčev. Zakaj jih Kastelic ni dal uvezati? dasi jih je imel! Zaradi cenzure? Iz pozabljivosti? Ali ker jih je bil založil? Namenoma torej, ali le slučajno? Ne vemo! O teh dveh izvorno Vodnikovih sešitkih imamo zadnjo sled in vest dné 12. XII. 1870: bila sta od 7. III. 1870 z »Vodnikovim rokopisom« vred na Dunaju pri Levstiku! Pa do kedaj? »Vodnikov rokopis« je Matici vrnil v Ljubljano Levstik z dopisom z dné »29. oktobra 1870.«; Matica je vpisala prejem 31. oktobra 1870 pod številko 179. Ali pa je Levstik takrat poslal z »Vodnikovim rokopisom« vred Matici tudi ta dva sešitka? Pač — né! Saj nista bila njena! Kaj se je torej takrat ali poslej zgodilo ž njima? Ne vemo nič! V Levstikovi posmrtni ostalini jih ní! Kam sta torej prešla? Kdor kaj vé, naj pové! — O tisti »neki pesni brez naslova« v zborniku, ki da ní Vodnikova, ní »na konci te knjige« povedal Levstik ničesar, ker ni dospél do tistega konca. Čigava je? — In kje je Vodnikov original »Anakreontovih pesni«? Odkod je pripisal Kastelic sam lastnoročno v tisti z metelčico pisani prepis »Anakreontovih« Vodnikovih »Žensko moč«? Kam je premiril spet ta Vodnikov original? — Tudi lista, signirana s štetjem 9/10, ki je bila na njih »Kastelčevo roko prepisana narodna pesem »Lovec«, — ali brez naslova? Levstik pravi, da jej je šele sam dal to »imé«! — nista dandanes več v »Kastelčevi zbirki«! Toda o tej pesmi več ob »narodnih pesmih« Vodnikovih. Kup nejasnosti torej tu dandanes!

¹ Ost zlasti zoper tajnika Slovenske Matice Antona Léšarja, pa tudi zoper odbornika Marna, — ker sta obá bila oponenta zoper »nove oblike« in vso novo pisavo Levstikovo; slednjič pa ost zoper »Odsek za izdavanje knjig« pri takratni Matici Slovenski vobče.

² BS: brez pike. Pravilno, toda v nesoglasju z Levstikovim rokopisom.

³ BS (s hibo v materialu): „*pesmi*... [Ali pa je le odtisek tam nejasen?]

⁴ BS: *poskušnja*,... (v nesoglasju z Levstikovim rokopisom).

⁵ BS: *pesmi*... (dasi zoper Levstikov jasni rokopis).

⁶ BS svojestno (zoper Levstikov rokopis) s piko za letnico: od 1780. do... NB: Vodnikov rokopisni original [= VRO] nima letnice 1816 kakor Levstik, ampak piše: »do 1806«.

⁷ BS: do 1816... (brez pike za letnico, dasi zoper Levstikov rokopis). NB: VRO ima tudi tu: »do 1806.«; dosledno enako torej na vseh treh listih 1, 2, 3, — ne pa »do 1816«.

⁸ Rokopis Levstikov: „*premaga 1814*“, l. „*šole spet estrajške*“, „*združenci 1813 do 1815*“, „*leto 1814*“, „*kratka pa krepka*“; čitamo:

⁹ BS s hibo: *poslovenjene*“.

¹⁰ Levstikov rokopis ima tu na koncu prve strani 11. lista kljukco in v nemški frakturi opombo z Levčevo roko, za Bambergovo tiskarno (l. 1895): »Das Weiter ist nicht zu setzen. Levec.« — Zatém sledí v Levstikovem rokopisu vsa prazna obratna stran lista 11.